

Kavanger den 21de Sept. 1898

Hr. Edvard Grieg.

J Erindring om den Velvilje, De nylig viste mig ved at gennemse nogle Kompositioner af mig, er jeg denne Gang saa dristig at skrive Dem til i en anden Anledning. Det er en Sag, som jeg anslager, maatte interessere Dem som en, der har staaet oppe i og paa forskjellige Maader — ogsaa rent praktiske Sager — været Foregangsmand i vort Musikliv.

Som Hr. Grieg muligens kjender til, er der nylig paa Warminghs Forlag udkommet en "praktiske Harmonikere" af Gustav Lange, som selv er ansat som Lærer i dette Fag ved Musikonservatoriet i Kristiania. Denne Bog er indført til Brug ved navnte Anstalt. Da De naturligvis er optat paa mange Maader, kan jeg ikke vide, om De har gjort Dem bekendt med navnte Bog, og jeg er derfor saa fri at gjøre opmærksom paa den

og sender den samtidig. Jeg tør sige, at jeg har studeret Bogen ganske grundig igennem, og jeg finder, at den liden af saa mange Ufuldkommentheder, at det aabenbart maa bero paa Uforstand og Uvidenhed i dette Fag hos de ledende Musikere i Kristiania, naar denne Bog er bleven indført ved Musikonservatoriet. Det maa rent ud sagt staa meget daarlign til med Musikernes Kundskab i dette Fag, selv hos mange, om hvem de fleste nodig vilde tro det. Det vil vere meget uheldigt for Eleverne at have denne Bog til Lærebog. For det første har Forfatteren vanskeligt for altid at udtrykke sig korrekt, hvilket jo maa gjore en Lærebog upraktisk isærligt for "praktisk". Dernæst forekommer en hel Del gale Ting, tildels ligesom urigtige Regler. Eleverne vil f. Ex. ved at studere Lindemanns Koralsbog, ja endog ved at se paa Langes egne Exemppler, finde, at flere af de givne Regler ikke praktiseres. Dette maa jo forvirre dem i høieste Grad.

Saadant viser jo, at Forf. er altfor lidet byem.
me i sit Fag til at skrive en Lærebog.

Jeg har skrevet en Kritik over Bogen, og jeg er
herved saa dristig at sende Dem den; jeg indsendte
den til "Dagbladet", som imidlertid ikke havde
Plads for den. Hvis De vilde have den Uleilighed at
gennemlæse den, vil De finde, at jeg har omtalt
enkelte af de allerverste Ting. Mangfoldige andre rigtigse
Ting vil De finde ved at se paa selve Bogen.

Jeg indsendte for en Tid siden til flere Kristia-
niablade en anbefaling af den udmærkede Harmonilær
af den bekendte danske Theoretiker J. D. Bondesen, -
en Bog som er bleven stærkt rost fra sagkyndigt Hold
i den danske og svenske Presse. Men min Artikel blev
overalt negtet Optagelse. Et saadant Værk, det eneste
originale paa Dansk eller norsk og dertil saa udmær-
ket, skal man ikke kunne faa anbefalet i norske
Aviser. Det kunde jo under disse Omstændigheder endnu
mindre nytte at forsøge at faa min Kritik af Langes Bog
ind i noget andet Kristianiablad. Det er besynderligt

at man ikke skal kunne gaa anbefale en udonertket
Bog af stor Betydning og gaa den anden Side ikke gaa
Anledning til at kritisere en daarlig Bog, som med
urette blir anseet for brugbar og indført ved Ho-
vedstadens Konserverorium.

Jeg har tænkt muligens at indslude den i en Bergensavis.
Jeg tænkte, det kunde interessere Publikum der, blandt andet
af den Grund, at der jo nu skal oprettes et Musik-Konser-
vatorium i Bergen.

Naar en anseet Mand som Gustav Lange tildgiver en
Harmonikere, som tages i Brug ved Hovedstadens Musik-Konser-
vatorium, og naar denne Bog er saa daarlig som den foreliggende, så
burde man gaa Lov til at omtale Bogen i Pressen og oplyse om, hvor-
ledes den er. Dette er bleven mig. Tiden der stiller sig så
store Vanskeligheder i veien for at skrive offentlig, har jeg valgt at
gjøre Dem opmærksom paa Bogen, da jeg ved, De interesseres
Dem varmt for vort Musikliv. Det som jeg har skrevet om,
maa jo være en Sag af en vis Betydning, og det er derfor, jeg
har haft Mod til at skrive til Dem derom.

Jeg vilde selvfølgelig sætte uhyre Pris paa at
faa nogle Ord fra Dem i Anledning af det omkrevne.

Det sendte Manuskript og Bogen skal naturligvis
ikke tilbagesendes.

Med Høilagelse
Deres erbediede og forbundne

Karl Pvensen

1

Praktisk Harmonilære af Gustav Fr. Lange,
Lærer i Harmoni ved Christiania Musik-
Konservatorium. Carl Warmüth's Forlag.

Denne Bog er et Forsøg paa at skrive en kortfattet og let Lærebog i Harmonilære.

Tanken er noverdig nok. Men Udførelsen kræver ikke faa Forudsætninger. For det første kræves ved enhver selvstændig Behandling af et Emne, at Forfatteren er fuldstændig inde i Faget og magter dette aldeles. Dernæst kræves for at skrive en Lærebog, at man har Evne til at fremstille Stoffet klart, greit og letfatteligt for Eleven.

Bogen er, saavidt mig bekjendt, indført til Brug ved Konservatoriet i Christiania, hvor Forfatteren er Lærer.

Jeg tror at kunde udtale, at naar ikke et bedre Værk end det foreliggende

Kunde komme istand, kunde man heller indtil videre benytte de Lærebøger man hidtil har haft.

Om muligens Richters Harmonilære nu er udsolgt, saa har vi den jo bearbejdet af J. D. Bondesen. I denne forekommer nogen Afvigelse fra Richter i Intervalleren og i en enkelt Gren af Accordlæren, Anskuelser som tiltaler mig i høj Grad og som Eleverne iethvertfald bør kjende; hvis Læreren ikke ynder disse Anskuelser, saa kan han jo ogsaa fremstille for Eleverne Richters egen Betragtning af disse Ting, selv om dette vil volde noget Arbejde.

Foruden den bearbejdede Richters har man ogsaa den nylig udkomne selvstændige Harmonilære af J. D. Bondesen, et Værk, som jeg ubetinget stiller overst som Veiledning i et mere indgaaende Studium af Harmonilæren.

Hr. Langes Bog kaldes "Praktiske Harmonikere". Men der forekommer mange Ting, som er alt andet end praktiske.

I Intervalleren Side 6 - 7 f. Ex., hvor de forskjellige Intervaller fremstilles, findes anført formindstet Sekund og forstørret Septim; disse Intervaller forekommer aldrig, hverken i harmoniske eller melodiske Forhold, og Forfatteren gjør ikke engang opmærksom derpaa. Derimod har Forf. udeladt virkelig brugelige Intervaller, nemlig den store og lille None.

Endvidere behandles Durkaleens og Molskaleens Treklange underet. Dette besværliggjör Arbeidet for Eleverne og er ingenlunde praktisk.

Eleverne har nok med først at beskæftige sig med Durtreklange, siden bör Moltreklange behandles særskilt.

At Forf. har gjort sig skyldig i Ukorrektheder, er der Exempler nok paa. Jeg skal anføre en Del.

I Kapitlet Hovedtreklange (Side 13) og under Bistreklange (Side 19-22) omhandles Fordobling af Treklangenens Toner i Grændbeliggenhed (Side 19 gjøres opmærksom paa, at "Bistreklange er underkastet de samme Regler som Hovedtreklangen")

Fremstillingen af disse Intervallers Fordobling maa absolut vildlede Eleverne.

Side 13 siges: "Helst fordobles man Grændtonen, dernæst Kvinten, Tertsen fordobles Kün, naar Stemneføringen fordrer det". Hvad som er korrekt af dette er det første: "Helst fordobles man Grændtonen", men, naar der siges "dernæst Kvinten", saa er dette ikke korrekt, da Kvinten fordobles meget sjældnere end Tertsen. I Grænd-

beliggenheden fordobles Tertsen ofte, navn-
 lig i Treklangen paa 6te Trin. Jeg skal
 f. Ex. henvisse til Lindemans Koralborg,
 hvor man vil finde Bekræftelse nok
 paa dette. I den af Hr. Lange
 Side 141 anførte Koralt (Nr. 2 i Linde-
 mans Koralborg) forekommer ikke Kvinten
 en eneste Gang fordoblet, Tertsen deri-
 mod 13 Gange.

Fordobling af Tertsen i Dominanttre-
 klangen maa naturligvis foraaedes. Dog kan
 Undtagelse herfra ogsaa gjøres.

Side 23 omhandler Treklangens
 første Omvendning - Sextaccorden, og her
 kommer igjen den samme Advarsel mod
 Tertsfordobling, idet Forf. siger: "I en
 Sextaccord bør Bastonen ikke fordobles,
 da den er Stamaccordens Tert".

Efter denne bestemte Regel gjøres opmærksom
 paa, at "det hænder", at Bastonen fordobles. Derpaa føl-

ger flere Exempler, i hvilke navnte Fordobling finder Sted og forsvares. Ligesaa findes i den tidligere navnte Koral (Side 141), baade i hans egen og Lindemans Udsættelser paa mange Steder Fordobling af Bastonen i Sextaccorden, saa man faar virkelig det Indtryk, at Forf. ikke har ment synderlig med ovennavnte Regel. Man kan ogsaa gjerne være den foruden, for Sandheden er den, at i Sextaccorden fordobler man hvad der ligger for Haanden - snart det ene og snart det andet Intervall. Dog maa Bastonen i Sextaccorden paa 5te Trin ikke fordobles, da den er Ledetone.

Maaske er det Frygt for at fordoble Bastonen, som har ledet til de parallelle Kvinter S. 113, Ex. 230 c, Kvinter som ialfald ingentunde bør forekomme i et Exempel i en Lærebog, og som med Lethed kunde undgaaes netop ved For-

dobling af Bastonen, hvilket her vilde
være meget bra. Samme Plags Kvinter
"kildader" ogsaa Forf. sig Side 38; dette
er ingentunde heldig for Elever, der helst
skulle lære ren Stemmeføring.

Hvad Treklængens anden Om-
vending, Kvartsextaccorden angaar (Side 26),
saa er det Korrekt, naar Hr. Lange
siger, at Bastonen fordobles, men, naar
der tilfoies, at "Fordobling af Grundtonen
lar sig naturligvis ogsaa gjøre", burde
han have gjort opmærksom paa, at i
Firsstemighed er dette en ren Undta-
gelse, som yderst sjelden finder Sted.

Side 59 siger Forfatteren:

"Dominanttreklängen træder af-
te i Septimaccordens Sted.

De er saa nær beslegtede og virker saa
ligt, at det mangen Gang kan være vanskeligt
at skjelne mellem dem^x) Dette er fuld-

^x) udk. her.

stendig meningsløst, og man kan trykt
 sige, at ethvert Menneske med alm. mū-
 sikalsk Øre let kan skjelne mellem dis-
 se Accorder. Noget lignende siger
 Forf. Side 38, Ex. 93, nemlig at
 Septimaccorden i det her fremstillede Til-
 fælde faar Karakter af en Underdo-
 minantaccord. Det er altsaa atter en
 Treklang og en Firklang, som her skal
 være saa lige. Det er ganske menings-
 løst, at en dissonerende Accord, som
 tilmed indeholder Ledetonen, skal
 minde om Underdominanttreklan-
 gen.

Grad Forf. her kal-
 der Septimaccord, er for-
 resten ikke Septimaccord, men
 Tertskvartaccord, og er ogsaa
 besigtet som saadan. Saaledes benævnes
 paa mangfoldige Steder i Bogen Firklangene

i de forskjellige Omvendinger Septimaccorder, hvilket er høist upraktisk. Det er kun i Grundsbeliggenhed, Firklangen bør kaldes saaledes. Der er forresten mange andre, som gør sig skyldig i samme Feil, en Feil som er meget vildledende for Eleverne.

Paa flere Steder i Bogen faar Eleverne et feilagtigt Begreb om Accorders Oplosning.

Side 52 Ex. 121 siges saaledes, at den forstørrede Kvintsextaccord opløses til Kvartsextaccorden (den toniske Treklang). Det samme finder man Side 104 og 105. Dette er urigtigt. Kvintsextaccordens Oplosningsaccord kan aldrig være Kvartsextaccord, men en saadan kan indskydes foran den endelige Oplosning. Kvartsextaccorden i Ex. 217 er saaledes paa ingen Maade Oplosningsaccorden, men derimod den indskudte Accord, der fremkommer for at undgaa parallelle rene Kvinter.

Se Gebäuers Udgave af Richters Harmonilære Side 85, eller Bondesens Udgave af samme Side 94.

Under Alteration forekommer § 56: "Dominantseptimaccorden i Mol er ubrugelig, baade med forhøiet og fordybet Kvint. Det samme gjælder Dominanttreklangen". Dette er en gal Lære. Disse Alterationer kan godt forekomme. Se Bondesens Harmonilære (hans selvstændige Værk) Side 156, 157, 144, 145. I hans Værk er de altererede Accorder fremstillede med en Klarhed og Fuldstændighed, som er enestaaende.

Afsnittet om bestemmig Sættelse i Langes Harmonilære er ikke alene mangelfuldt, men rent misvisende. Forf. siger, at naar man har den formodede Teknik i at skrive firstemmig, frembyder den bestemmige Sats ingen større Vanske-

ligheder, medens Sandheden er, at den er meget vanskelig og kræver sine særegne Regler; der skal lang særskilt Ovelse til at skrive godt brostemning.

Forf. siger, at der ingen nye Regler behøves, men kommer dog straks efter med en Del saadanne, deriblandt følgende: "I Septimaccorder er Tertsen ofte vak". Et saadant Tilfælde mener Forfatteren at fremvise i det paafølgende Ex. 271, 2^{den} Takt.

Hvor langt man forstaaeligt vilde det ikke være, om der isledetfor Septimaccorder stod Firklange, thi paa nævnte Sted findes ingen Septimbeliggenhed, men derimod en Secündbeliggenhed, hvilket ogsaa Besifningen viser.

Det er ogsaa ukorrekt, naar der staar "Tertsen ofte vak". Se Bondesens Harmonikare Side 300. Der staar:

" I Secundbeliggenheden udelades Sexten (Grundkvinten) eller sjeldnere Kvarten (Grundtertsen) ved Brydning kan Accorden faa alle Toner med "

I det af Hr. Lange anførte Exempel findes i de to første Accorder netop en saadan Brydning, saa det vilde derfor passe meget godt, hvis det skulde vise, at man i Trestemmighed kan faa alle Firklængens Toner med, men naar det skal gives som Bekræftelse paa, at Tertsen kan udelades i Septimaccorder, blir Exemplet høist uheldigt.

Bogen er efter min Mening et mislykket Forsøg. For at kunne skrive en Harmonilære kræves et ganske anderledes indgaaende Studium, mere Titegnelse af Stoffet og forresten ogsaa andre Forudsætninger, end Udgiveren viser sig at være i Besiddelse af.

Kavanger den 31te August 1898.

Karl Svendsen